

Q Vriendenkring

*Maandblad van de Nederlandse Quakers,
Het Religieus Genootschap der Vrienden
93^e Jaargang, nr. 10, november 2022*

Quaker Stille Samenkomst geschilderd door Irene Peters

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**

Europa en Wereldwijd **€75,00 per jaar**

Email abonnement (PDF) €5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen. Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking. Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U. Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email: vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM,
Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Redactielid: Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website: www.Quakers.nu

De Nederlandse Quakers hebben, naast de website quakers.nu (waarop de Vriendenkring te vinden is), een Facebookpagina “Quakers Nederlandse Jaarvergadering” voor berichten en een besloten Facebookgroep “Nederlandse Jaarvergadering” voor onderling gesprek, ook met Vriendenkring-abonnees. Lid word je met de betreffende knop op facebook.com/groups/820840817925912

In dit nummer:

Van de redactie	4
In de Stilte	5
Eliminatie van egoïsme	6
Licht dat in ons is	7
Wereld Quakerdag 1	8
Wereld Quakerdag 2	9
Wereld Quakerdag 3	12
Wereld Quakerdag 4	13
Wereld Quakerdag 5	14
Wereld Quaker Dag 6	15
Het Quaker Hulpfonds.....	16
Mogen we ze houden?'	18
Vredespelgrim in Engeland	20
Orthodox geloof en Quakers.....	21
De Vrede Beoefenen, ...	22
Actie van ons QCEA team	26
“Een mus valt ter aarde”	28
Johannes-passion van Bach op een andere tekst!	29
Even voorstellen: de Dorothy-gemeenschap	32
ORA ET LABORA.....	35
Klimaatrechtvaardigheid?	36
Aan vrede moet je bouwen	37
Geroepen worden tot het geloof van Jezus	40
Platform PV&DV	45
Vrienden in het hele land	46
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	47
War is not the answer	48

Retraite: Met Hart en Ziel

We kunnen weer in een weekend retraite samen komen 10 tot 12 maart 2023 in de Abdijhoeve Bethlehem in Doetinchem bij de monniken van het Willibrordklooster. Het thema: “Met Hart en Ziel” gaat ons mee nemen naar waar wij met Hart en Ziel voor gaan. We zullen dit thema in de komende tijd verder uitwerken en vragen aan ieder die mee doet ook zelf het thema te doorvoelen en er teksten en liederen bij te zoeken.

We willen jullie vragen om je zo snel mogelijk op te geven bij Inge Herrebout, inge.herrebout@kpnplanet.nl of telefonisch 06-13690701.

Van de redactie

Het is heel fijn om terug te kijken op onze bijeenkomst 'Licht in de organisatie' op Wereld Quakerdag 2 oktober in het Quakercentrum Vossiusstraat 20 in Amsterdam. Maar liefst zes deelnemers aan deze bijeenkomst delen hierover hun impressie in deze Vriendenkring met jou als lezer. Het was dan ook een heel inspirerende samenkomst. We begonnen met een wijdingssamenkomst en na een heerlijke soep hadden we een gesprek vanuit de stilte n.a.v. een aantal vragen. Hier voelde ik de enorme waarde van onze Quakermanier om te vergaderen. We hebben weer geleerd hoe waardevol het is dat de persoon die iets wil zeggen gaat staan. Na elke bijdrage is er een stilte, waarbij alle aanwezigen gelegenheid hebben om de woorden te laten bezinken. Wil iemand iets zeggen, dan wacht hij-zij op een teken van de schrijver, die pas een knikje geeft als er voldoende rust en stilte is geweest. Bovendien is het de bedoeling dat er zoveel mogelijk aanwezigen een bijdrage leveren voordat iemand voor de tweede keer iets wil bij dragen. Ook al ben ik aardig wat jaartjes actief in de Quaker gemeenschap, ook ik heb steeds de neiging om te snel en te vaak te reageren en ik ben niet de enige. Wat een mooie stille en zorgvuldig naar elkaar luisterende middag is dat geworden door deze Quakermethode zo mooi toe te passen! Lees de bijdragen hierover!

Het lied, of eigenlijk een gebed van Kees Boeke uit 1928 is nog steeds zo actueel! Wat een rijke bron is die stilte in ons leven.

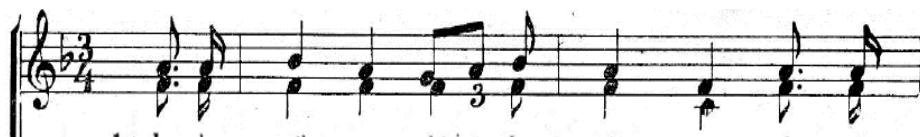
De klimaatcrisis, de stijgende energieprijzen, het stikstofoverschot, de vluchtelingen crisis en de oorlog in Oekraïne zijn opvallende tekenen. Het is duidelijk dat we de onbeperkte economische groei moeten omzetten in een duurzame samenleving en onze overconsumptie moeten veranderen in genoeg hebben. Het hebben, hebben en nog meer hebben veranderen in zijn en geluk in de diepere zin van het leven zoeken. We zijn samen en steunen elkaar in deze ingrijpende crisis.

Het gebed van Boeddha uit het boek van Karen Armstrong 'De heilige natuur' geeft een sterke spirituele bodem aan waarvoor we ons inzetten om bij te dragen aan een betere natuur en een betere wereld ook voor de mensheid. Het denken en voelen over oorlog en vrede, gaat onverminderd door en ik vermoed dat er velen van ons mee worstelen. Een grote variatie aan artikelen gaat over wat je als persoon en als gemeenschap kunt doen om aan vrede te werken, juist in deze tijd waarin de wapenhandel sterk wordt uitgebreid. Ik hoop dat je veel steun en inspiratie ondervindt bij het lezen van deze Vriendenkring.

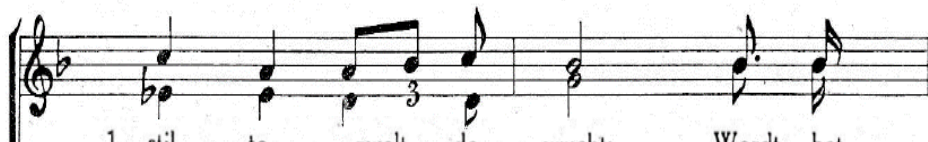
Sytse Tjallingii (redacteur)

In de Stilte

Uit Broederschaps Liederen met een uitgebreid nawoord van Kees Boeke
Bilthoven 1928, prijs f 1,75

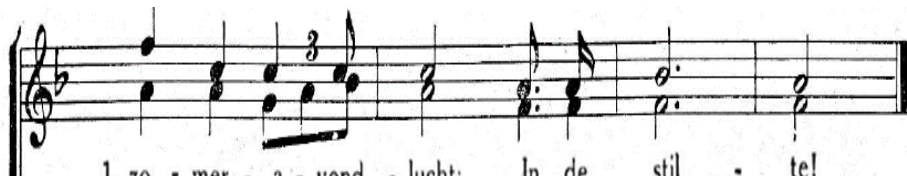
1. In de stil - te kiemt het le - ven; In de
2. In de stil - te spreekt de Va - der ' Tot het
3. In de stilt' is in mijn den - ken Gods ge-
4. O! als wij maar wil - len wach - ten, Sa - men

1. stil - te zwelt de vrucht; Wordt het
2. rus - tig luist' - rend oor; In de
3. dach - te op - ge - gaan; Heb ik
4. zwij - gen lang en stil, Zal de

1. kleu - ren - kleeft ge - we - ven Van een
2. stil - te dringt Zijn lief - de Tot ver-
3. soms in vroom' aan - bid - ding Voor Zijn
4. Va - der ons ont - vou - wen De ge-

1. zo - mer - a - vond - lucht: In de stil - te!
2. moei - de har - ten door: In de stil - te!
3. aan - ge zicht ge - staan: In de stil - te!
4. hei - men van Zijn wil: In de stil - te!

Eliminatie van egoïsme

Gebed van Boeddha, uit de Pali-canon.
Uit 'De heilige natuur' van Karen Armstrong blz 206

*Laat alle wezens gelukkig zijn! Zwak of sterk,
van hoge, middelbare of lage stand,
klein of groot, zichtbaar of onzichtbaar, dichtbij of ver weg.
levend of nog ongeborn – mogen ze allemaal gelukkig zijn!*

*Laat niemand liegen tegen wie dan ook of wie dan ook verachten.
Moge niemand een enkel schepsel kwaad toewensen uit woede of haat.*

*Laat ons alle schepselen koesteren, zoals een moeder haar enige kind!
Mogen onze liefdevolle gedachten de hele wereld vullen, boven, onder,
overall – zonder grens; een mateloze welwillendheid voor al,
Onbeperkt, vrij van haat en vijandschap.*

Dit eenvoudige gebed kunnen we dagelijks reciteren en erover mediteren. Het helpt ons om geleidelijk toe te groeien naar edelmoedige welwillendheid. De Kalamanen, een volk aan de noordrand van het Gangesbekken, leerden hoe ze uit hun zelf gebonden wereldbeeld konden komen. Ze voelden hun hart groeien.

Zijn deze kalfjes gelukkig? Meteen na de geboorte gescheiden van de moeder in een hok gestopt, product van de zuivelindustrie, okt 2022 Drenthe, (foto redactie)

Licht dat in ons is

Door: Jan de Winter (uit voordracht AV 2004)

*Soms zijn we bang dat het licht dat in ons is,
ons zaken duidelijk maakt waar we moeite mee hebben.
Waarmee we onszelf of een ander liever niet belasten.
Denk dan, dat dit licht ons tevens bijstaat en sterkt.
Wees blij dat we allen Gods kinderen,
en vrije mensen zijn.
Doe weloverwogen waarvoor je gesteld wordt;
zo, dat Zijn heerlijkheid zichtbaar wordt.
Laat je licht schijnen en stimuleer anderen om dat ook te
doen.*

Wereld Quakerdag 1

Quakers komen bijeen in Amsterdam op 2 oktober.

Door Vivian Barty-Taylor

Vrienden vanuit alle vier de maandvergaderingen kwamen bij elkaar in Amsterdam in de Vossiusstraat op 2 oktober. Deze dag is wereld Quakerdag.

Wij werden uitgenodigd door de commissie “Organisatie in het Licht” om te denken over onze “Quaker manieren”. Het was heel fijn om meer Vrienden bij elkaar weer te zien en om te ervaren hoe de sfeer tussen ons vertrouwd is ondanks de jaren waarin wij elkaar minder hebben gezien.

Ik merk hoe de stilte anders voelt tijdens de Wijdingsbijeenkomst als er meer mensen aanwezig zijn. Met minder mensen kun je de stilte bijna aanraken, zo “voelbaar” is die. Met meer mensen voelt het warmer, zachter. Het is fijn om die zachtere stilte weer een keer te ervaren.

Wij hebben onze eigen lunches meegenomen maar ook tijdens de lunch is het gezellig en kletsen we ontspannen. Een aantal van ons maken een korte wandeling in het Vondelpark dat tegenover het Meeting huis is.

Na de lunch gaan wij in gesprek met elkaar door middel van een Gesprek uit de Stilte ingeleid door Marianne. Wij hebben een lijst met vragen en worden uitgenodigd om over het onderwerp te delen in onze eigen woorden. Marianne herinnert ons aan hoe een Gesprek vanuit de Stilte werkt: wij spreken voor onszelf, reageren niet direct op de bijdrage van een ander en tussen iedere bijdrage komen we terug naar de sfeer van de Geest – een gedragen stilte die dan de woorden ondersteunt. Deze manier van vergaderen leidt tot een gesprek waarin wij onze woorden goed overwegen, maar waarin wij ook tot nieuwe, haalbare ideeën kunnen komen.

Om het gesprek te ondersteunen leest Marianne ons de vragen voor. In de tijd die volgt hebben we allemaal de kans om op een vraag te reageren. Pas als iedereen heeft gesproken of heeft aangegeven dat hij/zij niks te zeggen heeft gaat Marianne verder met de volgende vraag. De vragen die gesteld werden staan in het volgende artikel

Iedereen heeft iets om bij te dragen aan het gesprek. Wij gaan met de eerste vragen anderhalf uur door. Zoals vaak in dit soort gesprekken zijn we onbewust hard bezig en de tijd vliegt. Na die tijd zijn we blij om even onze benen te strekken en een kopje thee te drinken. In de volgende sessie benaderen we ook de laatste vragen.

Wij eindigen met een gevoel van tevredenheid over wat wij met elkaar hebben gedeeld. Heel fijn om zo met elkaar bezig te zijn over de onderwerpen die ons als Quakers verbinden.

Wereld Quakerdag 2

Samenvatting van wat we deelden in Amsterdam op 2 okt.

Door Frieda Oudakker en Marlies Tjallingii

Vraag 1 en 2. Wat doet de Geest in de stilte en hoe werken we daar met elkaar mee?

In de stilte komt de focus op het wezenlijke te liggen. Het geeft verbinding, met jezelf, elkaar en de natuur - God. We gaan uit ons hoofd, naar ons hart. Er komt ruimte voor voelen, ervaren en intuïtie.

Het vraagt moed om naar binnen te gaan en te wachten op wat vanzelf komt. Het vraagt overgave aan dat wezenlijke.

Persoonlijkheden gaan meer naar de achtergrond. Er ontstaat vertrouwen. Dat is geloof in elkaar, in 'dat van God'.

Vraag 3. Hoe werken we met ons onderscheidend vermogen?

Samen stil zijn en de tijd nemen voor een besluit kan verrassende uitkomsten geven in een Zakenvergadering, dan gaan we onderscheiden of we op de goede weg zitten. De tijd nemen voor grote beslissingen geeft ruimte aan ons onderscheidend vermogen. Stil zijn helpt om de dingen bij God te leggen en te stoppen met piekeren, maar ook om een rem te zetten op impulsiviteit, maar rustig gaan nadenken. Het rationele brein maakt plaats voor dieper voelen. Helpende taal is: verhelderende woorden vinden. Het helpt ook om de natuur in te gaan, een dagboek bij te houden, te tekenen en handwerk te doen. Bij deze activiteiten zijn we minder op ons denken gericht. Het onderscheidend vermogen vraagt blijvende oefening. Bij een juist onderscheidingsvermogen gaat het om eigen inzicht én de inzichten van anderen. Wat vraagt de liefde van mij? 'Speaking truth to power' - soms is het beter om nog even niets te doen, maar te wachten. Het gaat om kennis én gevoel, die maken of ik ervoor kies om iets te zeggen of niet - maar soms neemt het ego die ruimte in ('ik weet het beter').

Een voorbeeld: de verkoop van een Quaker ontmoetingshuis. Het is te duur om te onderhouden en er zijn weinig mensen. De groep komt er niet uit. Ze vragen hulp. Die komt in de vorm van een voorbeeld van een andere groep: In Pendle Hill werd de groep ook steeds kleiner. De kernvraag was: wat is het beste voor ons als Quakers? Het huis is verkocht. Op een andere plek in de stad begon de groep toen te groeien.

Vraag 4 en 5. Hoe is de balans tussen eigen wijsheid, wijsheid van de groep en de traditie? En wat is de waarde van vertrouwen en verbondenheid.

Het gaat niet om één van deze drie, het gaat om ruimte voor de Geest. Balans is een vreemd woord in dit verband: de eigen wijsheid, die van de groep en de traditie bestaan naast elkaar. Balans vinden kan zijn iedereen binnen boord houden. Onder andere door hybride bijeenkomsten. We gaan door met experimenteren hiermee. De Quaker manier is dieper in mezelf gaan om te weten wat ik zelf voel en denk.

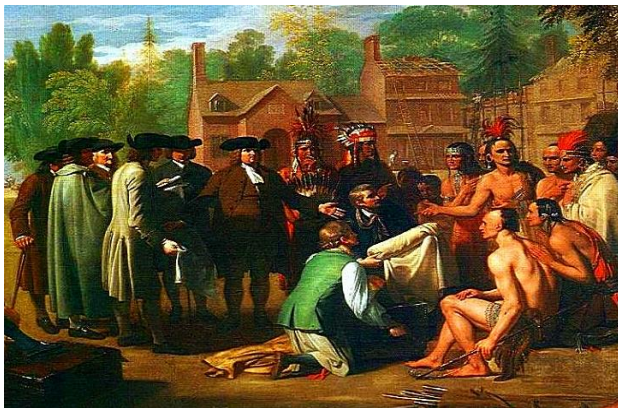
Samenwerking:

Niet in je eentje blijven modderen, breng in de groep wat je bezig houdt. Een concern toetsen aan de groep, ga niet je eigen gang. Zo wordt het individuele idee een groepsidee. Wellicht nog beter: het wordt een groepsgebeuren. In de stilte kunnen we mijn en onze wijsheid samenvoegen en tot nieuwe inzichten komen. Als er iets is, een onderwerp dat gevoelens oproept: bellen en samen bespreken wat er aan de hand is. "Not who is right, but what is right". Eigen wijsheid kan eigenwijsheid worden. Gezamenlijk gevoel: als Quakers zijn we allemaal verantwoordelijk. Wij dragen de verantwoording met elkaar. Zo worden we opgetild naar een nieuwe wijsheid. Waarin en hoe kunnen we elkaar het beste versterken?

Een voorbeeld: In mijn eigen groep kan ik lachen, plezier maken en mijn eigenwijsheid relativiseren. De Vrienden helpen mij door soms te zeggen: daar heb je hem weer.

Traditie:

De traditie is niet de wijsheid van de groep. De traditie is een methode die werkt. Hebben we een korte uitleg van de Quaker traditie nodig? Soms kan de traditie frustrerend werken. Er zijn besluiten die nooit genomen zijn of het besluit nemen duurt soms wel erg lang.

traditionele kleding bij Quakers en first nations

Vraag 6. Waar zijn we tevreden over?

Eenheid ervaren in verscheidenheid - blij zijn met elkaar.
Uitspreken wat we waarderen in de ander – elkaar inspireren.
Ons helder presenteren naar buiten toe.
Met zorg onze principes leven.
Onze waarden bespreken met elkaar, in de groep.
Nieuwe mensen erbij betrekken.

Vraag 7 Veranderingen die we zoeken, wat helpt ons vooruit?

Samen kunnen we meer: ‘punching above our weight’. Dus graag meer van zulke bijeenkomsten waarop we blij zijn elkaar te zien en we elkaar kunnen inspireren. We leren de waarde van verschillen te zien. Rust en ruimte gaan nemen om spanningen en conflicten onder ogen te zien. Ook onder de Quakers zijn verschillende stromingen.

Onze levens laten spreken. Ook als groep kunnen we de verandering zijn die we graag willen zien in de wereld. Elkaar helpen om te getuigen van de inspiratie die het Quaker zijn geeft. Leven vanuit onze bezieling. Altijd de mens – én dat van God in de ander zien. Ruimte voor de jongere generatie! Verbinding maken met het hele de politieke spectrum.

Onze waarde zit in de kwaliteit, niet in de kwantiteit. ÉN in de geweldige kracht van de Stilte.

Een laatste uitspraak:

Daar waar het moeilijk is daar wil ik Quaker zijn!

Deelnemers aan de bijeenkomst in Amsterdam op 2 oktober

Wereld Quakerdag 3

Quakers komen bijeen in Amsterdam op 2 oktober.

Door Jaap van der Hulst

Ik schrijf dit stukje naar aanleiding van het middaggesprek van 2 oktober in Amsterdam. Voor mij was dit de eerste keer bij de Quakers in Amsterdam, en tevens de eerste keer in een bredere kring van Vrienden. (Gewoonlijk ga ik naar de meetings in Deventer.)

Quakers en pedagogiek zijn voor mij nauw verbonden. De verbindende schakel is Tjeerd Dibbits. Rond 1980 studeerde ik aan het Pedagogisch-Didactisch Instituut en volgde daar ook zijn colleges. Hij doceerde uit zijn eigen boek, *Sociale pedagogiek*. Ik kende hem niet echt van nabij, maar ik herinner me hem nog goed. Hij was een baken van vriendelijkheid en rust in een periode waarin een heel aantal studenten geregeld uit was op 'discussie'. Uiteindelijk was hij het die mijn doctoraalbul tekende namens de universiteit.

Vele jaren later zag ik zijn naam in het *Woord vooraf* uit het boek 'De Quakers' door Marianne IJspeert. Toen dacht ik, dus Tjeerd Dibbits was Quaker? Nooit geweten. Voor zover ik me kan herinneren heeft hij daar nooit ook maar op gezinspeeld...

In de trein terug van Amsterdam naar huis dacht ik na over de balans tussen eigen wijsheid (al dan niet met spatie), wijsheid van de groep en de traditie. Met die balans kan het nooit zo héél slecht gesteld zijn, was mijn conclusie, anders was deze middag nooit gehouden.

Ik lees in *Quaker, Geloven en Werken*. De vraag is: hoe kan het dat de Quakers nog altijd bestaan?

Als antwoord citeer ik van blz. 9: 'Dit is te danken aan de manier waarop de Quaker gemeenschap in staat is geweest om zonder leiders en zonder leerstellingen tot onderlinge verbondenheid te komen vanuit een gezamenlijk stil zoeken.'

Dat is precies de indruk die mij van deze middag bijblijft!

Vossiusstraat 20 Amsterdam 1

Wereld Quakerdag 4

Quakers komen bijeen in Amsterdam op 2 oktober.

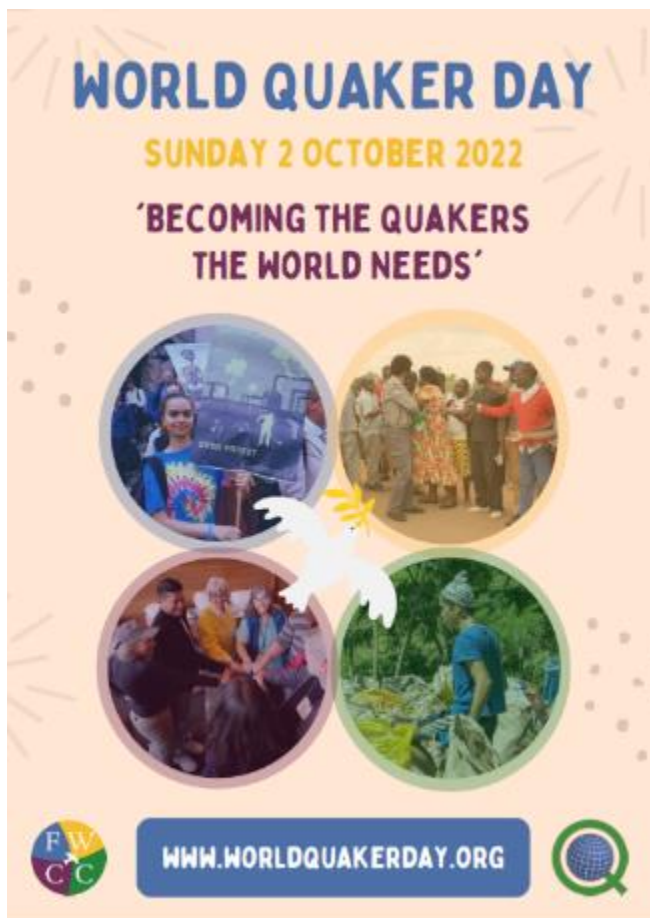
Door Marianne Ijspeert

Een paar impressies:

We hebben weer ervaren hoe het is om op Quakerwijze met elkaar te communiceren, zonder dat er een moeilijk onderwerp op de agenda staat. We hebben naar elkaar geluisterd en elkaar opnieuw leren kennen en waarderen. Dat is grote winst, na alles wat er de laatste jaren niet goed is verlopen. De meeste Vrienden gingen met een blij gezicht de deur weer uit, hoera!!!

Als facilitator heb ik gezien dat er toch nog veel Vrienden waren, die zich niet aan de afgesproken regels hielden. Sommigen stonden gewoon op, soms zelfs met gesloten ogen, en staken van wal, zonder het woord te vragen. Anderen vroegen wel om het woord, maar niet door te gaan staan, zoals afgesproken. Maar ze zochten wel oogcontact met mij.

De uitdaging, die ik voor ons zie liggen, is om in eenzelfde sfeer verder te werken aan moeilijkere onderwerpen. We hebben nu ‘droog gezwommen’, maar straks moeten we het diepe in!

Wereld Quakerdag 2022

Wereld Quakerdag 5

Dick Meijaard

Zondag 2 oktober waren we bij elkaar in Amsterdam op Wereld Quakerdag. Ik weet niet zeker of de bijeenkomst ook veel met Wereld Quaker-dag te maken had, maar ik vond het heerlijk om te ervaren hoe we als Amsterdamse maandvergadering in het huis in de Vossiusstraat voor alle deelnemers een goede accommodatie konden zijn. Vossiusstraat 20 is daarvoor een zeer geschikte locatie en ondanks de relatief grote bezetting met 22 deelnemers konden er best nog een paar bij.

Dan hebben we op de 1^e verdieping nog de ruimte om met break-out rooms te werken en in kleinere groepen met elkaar van gedachten te wisselen. Ook wat de catering betreft was het een “piece of cake.” We konden met het grootste gemak alle deelnemers van koffie, thee en fris voorzien en ook aan koekjes, stroopwafels en andere lekkernij was geen gebrek.

Echt een plezier om de locatie weer eens te zien opbloeien en ook voor de Amsterdamse Maandvergadering een goede gelegenheid om de handen ineen te slaan en te bemerken dat vele handen licht werk maken. Wel een speciaal bedankje naar Marianne IJspeert die niet alleen de soep had gemaakt, maar ook van tevoren al het vaatwerk had afgestoft en na een stevig sopje klaargezet voor de grote dag.

Wat mij betreft zeker niet de laatste keer dat we als AMV deze functie voor het Genootschap vervullen.

Naschrift van Marianne IJspeert:
... Als we het weer doen zal dat weer moeten gebeuren, want er is vrolijk afgewassen in de keuken en daar ben ik erg blij om! (maar helaas niet zo nauwkeurig en de afdrogers vroegen na verloop van tijd niet om een schone theedoek... Die kon je dus uitwringen. Maar afgewassen is een sociaal gebeuren en dat is veel beter dan alles in de vaatwasser zetten!

WORLD QUAKER DAY

Sustainability: planting seeds of renewal for the world we love

OCTOBER 6, 2019

*Wereld Quaker Dag in 2019 met het thema:
Duurzaamheid, zaden planten van hernieuwen voor de wereld waar we van houden.*

Wereld Quaker Dag 6

Door Jarnick Vitters

Zondag 2 oktober maakten we de lange, maar gezellige reis naar Amsterdam voor de Wereld Quaker Dag. De reis naar Amsterdam zelf was al een leuk avontuur! Samen met Marijse, Hylkia en Martine (op de terugweg) heb ik veel plezier gehad. Bij aankomst werden we hartelijk ontvangen.

Wereld Quaker Dag gaf mij de kans om meer Nederlandse Quakers te leren kennen. Wat leuk was om te zien, was de veelzijdigheid onder de aanwezige Quakers. Hoewel er tijdens de bijeenkomst meerdere malen tegenovergestelde opvattingen te horen waren, werd de mening van 'de ander' gerespecteerd en werd er respectvol geluisterd naar de verschillende meningen en overtuigingen. Ik ervoer de sfeer dan ook als fijn en ontspannen.

Bij het behandelen van een van de vragen stond Marijse op om wat te zeggen en ze vertelde over hoe leuk ze het vond dat ik de Quakers 'ontdekt' heb en ben blijven komen. Het was bovendien leuk dat Marijse vertelde over het stuk dat ik heb geschreven over de Quaker meeting en waardoor ik meer te weten kwam over de Quakers.

Vervolgens werd er tijdens de vergadering gesproken over de toekomst van de Quakers in verband met het aantal leden. Een aantal mensen sprak bijvoorbeeld de hoop uit dat er in de toekomst meer Quakers bij zullen komen. Doordat ik online via Zoom vaak heb meegedaan aan 'Quakers en ik' (wat altijd erg leuk is), kende ik sommige mensen al een beetje. Het was fijn om hen in Amsterdam ook eens in levende lijve te ontmoeten!

Het Quaker Hulpfonds

Website: <https://www.quakers.nu/Quaker-Hulpfonds>

Door Joke Hofman

Sinds dit jaar is het QHF in de nieuwe samenstelling (Corien van Dorp, Herman van Beek en ik) een aantal keren bij elkaar geweest in Bennekom. Dat zijn vruchtbare en fijne vergaderingen, vooral omdat we meestal dezelfde ideeën hebben. Het belangrijkste en ook moeilijkste punt is natuurlijk: Welke doelen steunen we en met hoeveel geld? Structureel of eenmalig? Zijn er doelen waarmee we kunnen stoppen? Om dat alles te kunnen bepalen, lezen we ons grondig in, informeren bij mensen die contact hebben; we mailen heel wat heen en weer! In het septembernummer van de Vriendenkring heeft Herman geschreven over een van onze doelen: Stop Fuelling War; in oktober schreef Corien over Friends House Moscow en nu mag ik een onderwerp kiezen en dat is INLIA.

het gebouw van INLIA in Groningen

INLIA staat voor: Internationaal Netwerk van Lokale Initiatieven met Asielzoekers. De stichting INLIA is in 1988 opgericht als dienstverlenende organisatie voor geloofsgemeenschappen die het Charter van Groningen ondertekenden. Deze gemeenschappen kozen daarmee partij voor vluchtelingen en asielzoekers in nood. Het is een landelijke organisatie, opgericht en gevestigd in de stad Groningen. Het aanvankelijke kleine bureau is inmiddels uitgegroeid tot vijf stichtingen met diverse activiteiten en projecten..

Samen tellen de stichtingen zo'n 50 beroepskrachten, een vijftal stagiaires en meer dan 100 vrijwilligers. Hun website is: <https://www.inlia.nl/nl>. Op hun site, vooral onder het kopje Nieuws, is heel veel informatie te vinden. In september is INLIA, nadat dat al jaren telkens weer zelf hulp heeft aangeboden, eindelijk geraadpleegd door het COA (Centraal orgaan asielzoekers) en het ministerie en wel over de crisis in Ter Apel. Diezelfde week werden er dankzij de contacten die INLIA heeft honderden mensen opgevangen, voornamelijk door plaatselijke kerken.

INLIA heeft diverse goed lopende opvangplaatsen, waar mensen direct een cursus Nederlands kunnen volgen, de kinderen naar school kunnen en men zo snel mogelijk aan (vrijwilligers) werk geholpen wordt.

Ik heb jaren de regionale vergaderingen bijgewoond, die uitstekend worden geleid door Helmer Roelofs. Dat zijn zeer inspirerende, maar soms ook moedeloos ma-

Scheemda ontmoeting op de gang op de fiets

kende vergaderingen, omdat de officiële kanalen zo langzaam werken en soms ook tegenwerken. Bemoedigend is het te ervaren dat zoveel mensen uit allerlei religieuze groeperingen met hart en ziel meewerken aan alle initiatieven om het leven van onze medemens dragelijk te maken.

John van Tilborg, directeur van INLIA, is regelmatig in het nieuws. Hij zorgt o.a. voor contacten met de overheid, ministers, staatssecretarissen, enz. Natuurlijk heeft INLIA geld nodig. Je kunt voor INLIA geld overmaken aan het QHF. Ben je nog geen donateur van het QHF?

IBAN: NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers, te Amsterdam.

Zie ook het hierna volgende artikel van INLIA over hun werk.

Mogen we ze houden?

Bron: INLIA

In de Laarkerk in Zuidlaren slapen mannen in de voormalige soos, in Scheemda spelen kinderen in de hal van De Ontmoeting en de kerkenraad in Roden heeft net een douche aangeschaft voor de vrouwen in het kerkgebouw: de crisisopvang van asielzoekers zorgt voor dynamiek en ongebruikelijke taferelen in de kerken. Bij INLIA in Groningen is het ondertussen ‘alle hens aan dek’: hier coördineren ze de crisisopvang.

Mobiele telefoons rinkelen vrijwel onophoudelijk in de vergaderzaal van het INLIA Gasthuis Groningen. Twee whiteboards tonen de bezetting in de kerken: hoeveel mensen verblijven waar, tot wanneer, en waar is of komt ruimte beschikbaar? De vergaderzaal is het knooppunt van de crisisopvang in de kerken.

Honderden asielzoekers kregen en krijgen inmiddels crisisonderdak bij tientallen kerken. Aanvankelijk in het Noorden, nu in het hele land. Soms staan de bedden in de kerk zelf, soms op een andere plek in het kerkgebouw, in de pastorie of in een ander kerkelijk gebouw.

Ontmoeting

“Hier wordt elke zondag gepreekt hé?”, zegt vrijwilliger Epko in Scheemda, “Dus dan moet je ook wat doen als het erop aan komt.” De Ontmoeting vangt twee gezinnen op in het kerkgebouw. Een Syrische moeder met vier kleine kinderen en een Turkse met twee puberzonen. Twee kleintjes ‘scheuren’ door de gang op loopfietsje en driewieler.

Vrijwilliger Betty is blij dat ze dit mag doen: “Je hart breekt als je die kindertjes ziet.” Er doen hier 40 vrijwilligers mee, de klok rond. Zodat er altijd iemand is, voor een praatje of als er wat mocht zijn. Ze komen uit kerken uit de hele streek. En dat is vaker het geval bij de crisisopvang.

‘Mooie bijvangst’, vertelt iemand uit de kerk in Wildervank: “Bij ons is de scheiding weg, de kerkmuren zijn geslecht. Aller kerkgenootschappen uit de buurt doen. En zelfs de burgerlijke gemeente!” Zo verbindt de crisisopvang ook de plaatselijke samenleving.

Stoeltjes poetsen

In de Laarkerk in Zuidlaren vangen ze 40 mannen op in vergaderkamers en de vroegere soos in het souterrain. Er waren 170 vrijwilligers, maar ze kunnen nu afschalen. Want dweilen, stofzuigen, toiletten schoonmaken, koken: de mannen doen het allemaal zelf. In het begin kookten de vrijwilligers nog,

vertelt coördinator Klaas: “De mensen vonden het waarschijnlijk niet te eten, maar ze dachten: die Nederlanders bedoelen het goed, haha.”

Hij neemt de mannen vandaag mee naar het TT-circuit. Ze gaan 25.000 stoeltjes poetsen. De kerk doet dat altijd met vrijwilligers. Dit keer nemen de asielzoekers de poetsbeurt voor hun rekening.

Een leuk uitje en zo kunnen ze wat terug doen. “Want Nederlanders zijn fijne mensen”, zegt Khalid. Hij sliep ruim een week buiten in Ter Apel en is erg blij om in Zuidlaren onderdak te zijn: “Beter hier dan in een azc.”

De opvang in de kerken verloopt over het algemeen zonder problemen met de buurt. Op een heel enkele plek na, waar de communicatie niet helemaal goed was gegaan en omwonenden zich roerden. Daar is het met een luisterend oor en een goed gesprek weer goed gekomen. Onbekend maakt onbemind, maar eenmaal kennismemaakt, ontstaat er verbinding.

Taalles in Roden

“Family”

“We are family”, zeggen de vrouwen in Op de Helte in Roden in koor. Ze komen uit Syrië, Jemen en Somalië – en Roden dus. Nu vormen ze een hechte groep. “Kunnen ze niet bij ons blijven?”, vraagt coördinator Mathilde dan ook aan INLIA, “Ik zou het onze vrouwen gunnen. En onze vrijwilligers!” Bekend is namelijk dat de instroom bij het COA nog steeds chaotisch verloopt en mensen vaak van crisisopvang naar crisisopvang moeten.

In Roden willen ze de vrouwen daarvoor behoeden en de groep laten blijven totdat ze goed terecht kunnen in een asielzoekerscentrum. De vrouwen zelf willen niets liever: “We leven weer, sinds we hier zijn”, zegt een van hen, “We zijn weer mensen.” De kerkenraad geeft toestemming te verlengen. Nu moet het nog geregeld worden met het COA, maar daar is INLIA voor.

Ondertussen is er vast een douchecabine besteld, want die voorziening ontbrak. Ook dat is geaccordeerd door de kerkenraad. Mathilde glimlacht breed. Laat haar en alle andere vrouwen daar – vrijwilligers en asielzoekers - maar schuiven... They are family.

Vredespelgrim in Engeland

Door Lucas de Groot

Ik loop, inmiddels 5 jaar geleden, met mijn vredes kar met harp, al 4 maanden door Engeland. Van Yorkshire, via Wales, Cornwall en nu Clevedon aan de west kust net onder Bristol, waar ik een half uur te laat voor de meeting was en door liep, de grote stad uit.

Langs de Ierse zee naar het volgende Quaker dorp. Die op mijn kaart van Engeland als kleine meeting genoteerd stond. De schrijver had mij twee Vrienden gegeven waar ik mocht logeren en zij bleken gepassioneerde Groenen. Mijn boodschap op mijn kar was:

“Wat kies jij? 4 atoom onderzeeërs of 8000 verzorgingstehuizen?”

Dit sloeg behoorlijk aan bij hen alle twee.

En ik had onderweg het zeer stoute plan opgevat om hier aan zee een grote gele plastic onderzeeboot te bouwen van 6 meter lang zodat die nog net op een oplegger achter een auto zou kunnen.

Want ik wilde mijn vredesboodschap wat grootser aan gaan pakken. Mijn dagelijkse voetmarsen door het land waren wel leuk maar zetten natuurlijk geen zoden aan de Engelse dijk vond ik inmiddels....en ik zag mezelf al optreden met mijn harp en onderzeeboot op het wereld beroemde Glastonbury Pop Festival dat 15 km daarvandaan over een week gehouden zou worden... Dromen, denken, durven, doen. Dacht en vond ik.

Nu nog steeds trouwens....

Zij brachten mij naar een trailer bedrijf en al snel zonk mij daar de moed in de schoenen. Wat begin ik hier zonder auto, in een vreemd land met mijn vreemde boodschap.

Terplekke zei ik tegen mijn gastheer Vriend: laat ik deze beker maar aan mij voorbij gaan, ik ga weer op mijn simpele wandelpad.

En een week later liep ik langs het festival terrein in de heuvels op het terrein van een biologische boer.

Ik nam mij toen voor: thuis bouw ik een yellow onderzeeboot om een bakfiets heen en daarmee ga ik door Engeland naar Schotland fietsen. Wat ik een jaar later ook echt gedaan heb. Zie de foto op de volgende bladzijde.

Grappig hoe ik hier plotseling weer aan moest denken.

Geen dagboek over die 5 maanden bijgehouden helaas, maar af en toe popt er zo maar weer een beeld op uit die bijzondere pelgrimage.

Orthodox geloof en Quakers.

Lucas de Groot, Epe.

Soms hebben orthodoxe gelovigen meer met ons gemeen dan we zouden denken. Aan de keukentafel zat ik met mijn vrouw te overleggen met een plaatselijke zonnepanelen verkoper over hoeveel panelen wij nodig hebben. Opeens zei hij tussen 2 zinnen door “Ach, alles is vergankelijk”. Het was ons onduidelijk waar het precies op sloeg, maar we hadden daardoor wel een leuke klik en zelfs Jezus kwam nog langs. Maar zijn opmerking tilde mij op. Ik werd er lichter door en vrolijk en dat is des te fijner als je net in de Bijbelbelt bent komen wonen.

Zijn zin ga ik zeker vaker gebruiken de komende tijd.

Een ander voorbeeld: Kees van de Staaij van de SGP had eens voor de Algemene Beschouwingen een zangkoor binnen gesmokkeld in het Tweede Kamer gebouw. Om hen onverwachts op de publieke tribune “Amazing Grace” te laten zingen. Dat had een Quaker (ik) ook kunnen doen.

Op de vraag van een reli-dorpsgenoot waar Quakers voor staan antwoorde ik voor het eerst van mijn leven met de woorden: Nou, wij geloven dat er een stukje van God in ons zit, zoiets als de Heilige Geest. Zijn ogen lichtten op en hij zei dat hij dat fijn vond om te horen. En dat dat heel waar is....

Zo zie je maar weer.

Lucas in Engeland als vredespelgrim met zijn 'yellow submarine'

De Vrede Beoefenen,

Discipline en praktijk

door Pamela Haines, 2012, Vertaling Frieda Oudakker

2. Ons vermogen om te rouwen gebruiken.

Om onze hoop en hoge verwachtingen van het leven op aarde te koesteren, moeten we in staat zijn om te rouwen. Zónder dat vermogen hebben we weinig andere keus dan onszelf af te schermen voor alles wat pijnlijk is. Het is deze gevoelloosheid die ons brengt tot het accepteren van het kwaad in de wereld. We kunnen ons niet meer veroorloven voluit te voelen, of investeren in wat misschien onbereikbaar is, we staan onszelf geen grote vreugde meer toe als we het vermogen om te rouwen missen. Om alle dieptes te ontlopen, moeten we wel het zicht op alle hoogtes vermijden. Lage verwachtingen geven de grootste zekerheid op het voorkomen van teleurstellingen. Ons vermogen om te rouwen verschaft ons een weg dóór die teleurstellingen heen.

Niemand houdt van verdriet. Toch is het een natuurlijk deel van het leven. Ik leerde te zien dat uitdrukking geven aan rouw een integraal deel is van het proces van heling. Als ouder van kleine kinderen zag ik het verdriet voor mijn ogen gebeuren. Mijn kinderen wilden iets hebben, maar konden het niet krijgen, of ze verloren iets waar ze van hielden – en ze huilden.

Ik nam mijn kinderen in mijn armen, hield van ze en liet ze gewoon huilen. Na een tijdje was het verdriet over. Ze gingen terug naar wat ze aan het doen waren, klaar om met hernieuwd enthousiasme opnieuw van alles te willen en van alles te houden. Niemand, kinderen noch volwassenen, kunnen geheeld worden zonder hun verlies te doorleven.

Veel verkeerde dingen in het leven zijn te herleiden tot een onvermogen om te rouwen. Het zoeken naar makkelijke en minder pijnlijke alternatieven blijkt juist te leiden tot meer wraak, de doodstraf en bommen. Hoe zou het zijn om ons bewust te zijn dat wraak een duidelijk teken is van afgebroken

rouw? Veel activiteiten in onze arme ouwe wereld worden gevoed door woede en verontwaardiging en veel passiviteit komt voort uit wanhoop. Woede maakt dat we al snel vijanden vinden en het vuur van de woede brandt zowel de ander als onszelf. Wanhoop verdrijft ons uit de publieke arena, maakt dat we zoeken naar persoonlijk geluk. Het maakt ons kwetsbaar voor te veel te consumeren, voor verslavingen, voor de behoefte aan afleiding. Het maakt mensen gevoelig voor geloofssystemen die mensen verdelen en maken dat zij zich niet betrokken voelen bij hun samenleving. Als wanhoop ons tot actie brengt is ons protest vol ongeduld en de verontwaardiging is vaak zonder enige hoop. Misschien lucht het ons op korte termijn wat op, maar het heeft weinig invloed op de wereld om ons heen. Hoe kan onze wereld helen zonder grote ontlading van rouw – niet alleen maar de som van veel individuele rouw en individueel verlies. We hebben een grote openhartige ontlading van rouw nodig voor de wereld als geheel. Hierbij hebben we hulp nodig. Onze cultuur tolereert geen verdriet. Iedereen die minder dan gemiddeld gelukkig is wordt aangemaand om óf geluk te vinden in nieuwe bezittingen, óf medicatie te gebruiken om het te verhullen.

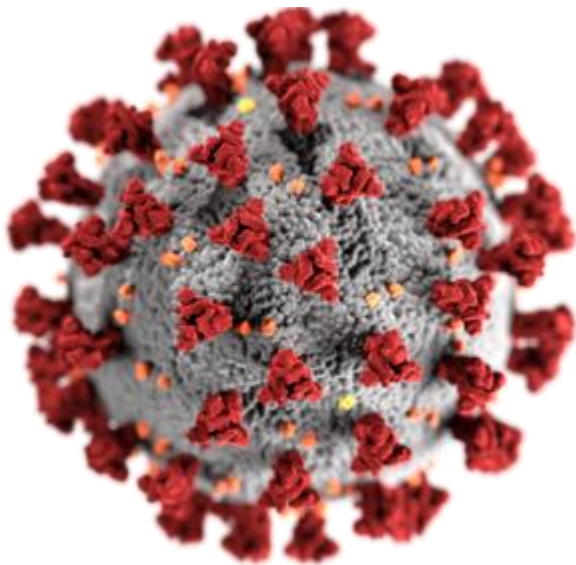
We zijn voortdurend zo in beweging dat onze aandacht steeds getrokken wordt door het volgende onderwerp. Er is weinig ruimte om tijd vrij te maken voor rouw. We horen en zien voortdurend slecht nieuws over de hele wereld. De moderne overvloed aan informatie heeft zo'n grote tolerantie voor slecht nieuws veroorzaakt, dat het moeilijk wordt om er nog iets bij te voelen. Maar ons laten verdoven door slecht nieuws is iets anders dan erom rouwen. Ook de cultuur van onkerkelijkheid ontmoedigt op veel gebieden. Het vraagt veel inspanning om ruimte te vinden voor een discipline van rouw. De Joodse traditie heeft een bruikbaar model voor steun bij rouw. Joden

die een dierbaar iemand hebben verloren worden aangemoedigd om hun dagelijkse bezigheden te staken en ruimte te maken voor rouw. De eerste week is er tijd voor 'zitten in shiva'. De rouwendenden blijven thuis en worden bezocht door familie en vrienden die eten brengen en met hen praten over hun verlies. Er zijn verschillende 'wetten van rouw' voor de eerste maand. In geval van verlies van een ouder, zelfs voor het eerste jaar na het overlijden. Ook kunnen we leren van onze Joods-Christelijke traditie. In het Oude Testament lezen we over de gewoonte van klaagzangen. De theoloog Walter Wink bouwt voort op passages in het Nieuwe Testament over 'het zuchten (kreunen) van de zuchten van de Geest'. Hij moedigt ons aan om in onze gebeden hetzelfde te doen. Als wij Gods handen zijn voor actie in deze wereld, zijn wij ook de enigen die Gods rouw kunnen uiten. Dit is een discipline die goed is voor onszelf en voor de wereld. Als we rouwen zijn we in staat om meer te vergeven. Als we in staat zijn te vergeven – zowel onszelf als de ander – kunnen we de pijn van het verleden makkelijker loslaten en onze aandacht beter richten op mogelijkheden die de toekomst biedt. Als we rouwen maken we een harde verkrampde plek losser, tot het punt dat die kan oplossen en verdwijnen. Als de pijn een verharde massa blijft, gaat die ons in de weg zitten. Het schreeuwt om aandacht. We struikelen erover en we moeten ons er omheen bewegen. Met aandacht voor de noodzaak van rouw, en de ervaring hoe dit proces onze harten en gedachten kan bevrijden van fixatie op het verleden, openen zich nieuwe deuren en nieuwe mogelijkheden.

In zekere zin doet het onderwerp van onze rouw er niet toe. Bij een aardbeving op Haïti was ik verbaasd hoe onbewogen ik mij eronder voelde. Al mijn aandacht was gericht op verliezen in mijn directe familie. Ik probeerde te begrijpen wat er gebeurde, zodat ik ermee kon leven. Er kwam een beeld in mij op van een onmetelijke zee van rouw. Misschien hoefde ik niet te

Afscheid nemen en Rouwen

denken aan mijn persoonlijke problemen als mijn eigen kleine vijver van privé verdriet? Hoe zou het zijn om die kleine privé plek te verlaten en samen te zijn met iedereen die rouwt, over alle verliezen in de wereld? Dan zouden die onmogelijke vragen als “Waarom ik?” en “Waarom zij in plaats van ik?” hun angel verliezen, in het besef dat we een gemeenschappelijke rouw delen. Het kan zijn dat mijn persoonlijke verlies heeft losgemaakt dat ik deelde in de tranen van de wereld – het is aan mij om dat aan te voelen. Maar het is niet aan mij om me het ene of het andere persoonlijke verlies toe te eigenen, of aan iemand anders toe te wijzen. Over wat of wie wij kunnen rouwen is niet zo belangrijk. Het gaat erom of wij bereid zijn om de rouw die we hebben naar die gemeenschappelijke zee te brengen. Laten we ons een voorstelling maken van een Klaagmuur, kronkelend en draaiend door alle gemeenschappen van de wereld. Iedereen die brandt van verlies en rouw kan de weg vinden naar die muur, daar alle pijn en moeite aanbieden en weten dat, terwijl zij dat doen, zij verbonden zijn met ieder ander en met alle rouw van de wereld.

Ik kreeg een onverwacht cadeau van het trainen van spieren voor rouw. Ik kreeg de ruimte om grote misstanden aan te pakken die ik altijd op afstand had geprobeerd te houden. Het dichterbij laten komen, nauwkeurig kijken en voelen, me veroorloven het echt binnen te laten komen, had mij onmogelijk geleken - veel te intens triest. Ge-

inspireerd door Walter Wink, ben ik geholpen door een groep die in ons Quakerhuis bijeenkwam voor ‘Klaagzangen’ – een gelegenheid om samen te treuren over de staat van de wereld. De feitelijke klacht neemt vele vormen aan – vragen geboren uit woede en pijn, tranen, gebeden, en schreeuwen om hulp.

Ik denk dat ik ook voor de anderen spreek als ik zeg dat we in staat waren om onze harten te openen voor de pijn en onze wanhoop uit te huilen als een kind in de armen van de ouders. Het laat ons achter beter in staat om de wereld te omarmen met al zijn vreugde en pijn.

Actie van ons QCEA team

QCEA brengt een visie van vrede, rechtvaardigheid en gelijkheid naar Europa en zijn instituties.

Door Peter van Leeuwen

Quaker
Council for
European
Affairs

Het vredesprogramma in actie

Op 7 september nam QCEA deel aan de vergadering van de stuurgroep European Network Against Arms Trade (ENAAT) in Brussel. De bijeenkomst gaf ruimte voor een strategische discussie. Daarin werden de belangrijkste prioriteiten van het netwerk voor het komende jaar bepaald.

Op 13 september verwelkomde Quaker House Brussel een multinationale jongeren delegatie van het 'Cities Faith and Community Forum, Future Leaders Programme'. De delegatie bestond uit vertegenwoordigers van jonge geloofsgemeenschappen. Onderwijsinstellingen en partners waren vertegenwoordigd, zoals de Universiteit van Surrey, het Blanquerna Observatorium in Barcelona, Trinity College Dublin en het Centrum voor Interculturele Dialoog in Zagreb.

Op 14 september gaf QCEA's projectmanager Saskia Basa een sessie over het werk en de missie van QCEA ten aanzien van Europese instellingen als onderdeel van het introductieprogramma voor programma-assistenten die het komende jaar in andere Quaker-bureaus zullen werken.

Veiligheid herdefiniëren in dienst van de vrede:

Op 8 en 9 september nam QCEA deel aan een expertmeeting over EU-militarisering. Die werd georganiseerd door het Rosa Luxemburg Foundation Brussels-kantoor. Vredesorganisaties uit heel Europa, waaronder verschillende leden van ENAAT, kwamen voor een tweedaags programma bijeen. Er werd van gedachten gewisseld over de dramatische stijging van de militaire uitgaven in heel Europa en de gevolgen daarvan voor de vrede.

Twee sessies onderzochten de sleutelrol van Frankrijk – en meer recentelijk Duitsland – bij het opjagen van de militarisering van de EU. Sprekers benadrukten dat de inspanningen om te militariseren dateren van vóór de Russische invasie van Oekraïne. Maar de afgelopen maanden zien we een versnelling, nu de publieke opinie gunstiger is geworden voor de militaire sector. Militarisering is te zien in het beleid over buitengrenzen en ook in binnenlandse veiligheidswetten. Daarin wordt de openbare ruimte beperkt “om de openbare orde te handhaven”.

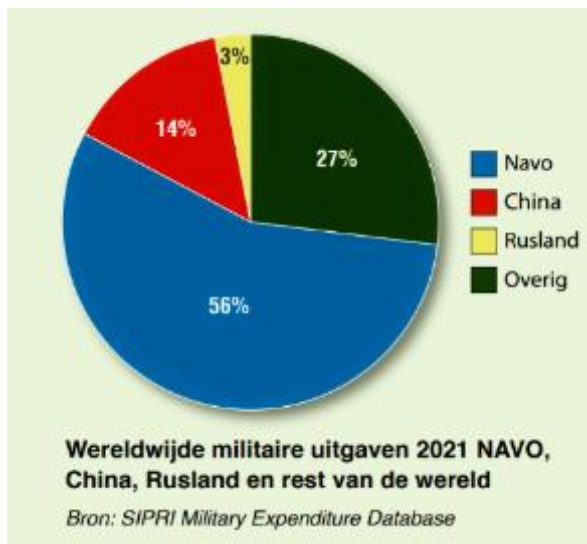
Andere sessies waren gewijd aan:

- effecten van militaire missies in de Sahel,
- de belangen die spelen bij het EU/Franse interventionisme,
- het schrijnend gebrek aan democratisch toezicht (van het Europees Parlement) op het veiligheids-, defensie- en buitenlands beleid van de EU

Enkele cijfers over stijgende militaire uitgaven

Een nieuw rapport van B2pro geeft een overzicht van de militaire uitgaven in EU-landen. Er is een aanzienlijke stijging in 18 van de 27 lidstaten. 13 landen beloofden de NAVO-benchmark van 2% van het BBP te overschrijden. De grootste stijgingen vinden plaats in Duitsland en in het Oost-Europese blok, met name Polen, Litouwen, Letland en Roemenië. Ook traditioneel neutrale landen hebben verhogingen aangekondigd; Ierland heeft een niveau van 1,5 miljard toegezegd, in 2028 te bereiken. Deze politieke verschuiving volgt duidelijk de afschrikkingstheorie. Die veronderstelt dat hoe meer wapens er zijn, des te minder geneigd de tegenstander zal zijn tot een aanval.

De geschiedenis leert ons echter dat de afschrikkingstheorie ook heel veel risico's met zich meebrengt: via proliferatie van wapens in formele kanalen maar ook als smokkelwaar. Het leidt tot grotere risico's op misrekeningen. Het leidt tot escalatie als gevolg van wapenwedloop. Het leidt ook tot misverstanden bij gebrek aan communicatie en tot een algemeen gevoel van bedreiging.

“Een mus valt ter aarde”.

Schrijfster Linda Spalding door Jannie Vlas

Het boek speelt in 1798 en gaat over een Quakergezin in Pennsylvania. Na de dood van zijn vrouw blijft Daniël Dickinson achter met vijf jonge kinderen. Als hij een overhaast huwelijk sluit met het vijftienjarig weesmeisje, dat al voor de jongste kinderen zorgde tijdens de ziekte van zijn vrouw, wordt hij uit de quakergemeenschap gestoten. Hij besluit daarop met zijn gezin te vertrekken. Na een lange reis vol ontberingen begint hij een nieuw leven als startende boer in de wildernis van Virginia. Het boerenleven is hem tot dan volkomen vreemd. Zijn kinderen, die in Pennsylvania naar school gingen, krijgen ook een heel ander leven. Er is in de omgeving geen school, het gezin woont in een heel primitieve, door hen zelf gebouwde, hut. De kinderen lopen op blote voeten en in vuile kleren, maar spelen wel in de vrije natuur. Het oudste, dertienjarige dochttertje probeert wel haar jongere broertjes en zusje nog wat onderwijs te geven.

In tegenstelling tot Pennsylvania is Virginia een staat waar slavernij wettelijk is toegestaan. Loonarbeiders zijn er niet te krijgen. Als overtuigd quaker is Daniël fel tegen het houden van slaven. Toch komt hij op een zeker moment van een veiling thuis met een jonge slaaf. Om hen heen wonen families, die hard zijn voor hun slaven. Zij slaan hen met de zweep en schoppen hen als ze niet hard genoeg werken. Dat is gewoon. Toch trouwen de twee dochters van Daniël met zonen uit deze families. Die zijn niet anders als de ouders. Daniël lijdt daar onder en verzet zich.

Ook de jonge slaaf speelt een belangrijke rol in het familiegebeuren, als vriend, maar ook als geliefde van de jonge slavin van de burens. Het heeft dramatische gevolgen, die je als lezer zeer aangrijpen.

De jonge echtgenote van Daniël heeft een heel eigen plaats in het gezin en volgt een eigen ontwikkeling. Heel langzaam wordt ze zelfverzekender. Aan het eind van het boek laat ze echt “haar stem horen”, waartoe een aan haar verschenen engel eerder had opgeroepen. Andere aspecten van het boek zijn de mystiek, de geheimzinnigheid van de bossen, de eigen verhalen binnen de slavencultuur, maar ook de mythologie uit de klassieke oudheid.

Al met al is het een dramatisch, meeslepend boek, vol wreedheden, vol gewetenskwesaties, vol racisme, vol gecompliceerde liefdesrelaties. Kortom een boek, wat je niet los laat. Ik kan het erg aanbevelen. Het is te leen bij de Midden en Zuid Nederlandse Maandvergadering.

Johannes-passion van Bach op een andere tekst!

Door Joke Hofman

Het is maandag 5 september. Gisteren was het laatste concert (door het orkest van de 18e eeuw) in het 10-daagse festival oude muziek Utrecht. Het was de 41e keer en deze keer kon ik er niet live bij zijn, vanwege een rugprobleem. Gelukkig waren er livestreams en zo kon ik toch genieten van vele concerten; alleen het openingsconcert door de (100 jaar jonge) Bachvereniging was direct al één groot feest!

Maar het meest bijzondere concert voor mij was op 31 augustus: de Johannes-passion van Bach, maar dan op een nieuwe tekst! Het openingskoor (Herr unser Herrscher) leek gewoon te beginnen, maar er waren andere woorden. Toen kwam de evangelist!

Ik heb de Johannes vaak gezongen, ik heb hem ook gedirigeerd, dus in mijn hoofd zing ik het hele stuk mee. Maar de woorden! Het was echt ongelooflijk! Ze pasten precies op de noten, soms waren het letterlijk dezelfde woorden, eerst werkte het vervreemdend, maar later bleef ik uiterst geboeid luisteren en meebewegen en werd ik zeer geraakt door deze tekst van Thomas Höft.

Even een toelichting: Thomas Höft is een Duitse auteur en regisseur. Hij wilde het lijden uit de Johannes overbrengen naar het lijden van de LHBTI+ mensen vanaf rond 1730, toen de sodomieprocessen in Utrecht plaats vonden, tot in onze tijd, waarin bijv. de regering in Tsjetsjenië de ouders van lesbische en homo kinderen oproept hun kinderen te doden!

Het openingskoor: *Allen*

Zie de mensen van wie het bestaan in alle landen smadelijk is!

Toon ons door jullie lijden, dat jullie, in jullie menselijkheid, altijd, zelfs in de grootste vernedering, worden veracht.

Eerste recitatief. De evangelist heet in dit stuk Raphael.

Luis ging met zijn vrienden 's avonds naar Orlando, naar een dansbar, het doel van Luis en van zijn vrienden.

Omar echter, die op hen schoot, kende die plaats ook; want homo's komen in die club om te daten met gelijken.

Toen Omar het besluit had genomen om aanslagen te willen plegen in de club, kwam hij erheen, zwaar bewapend met Glock (*pistool*) en shotgun.

En omdat WIJ nu alles weten wat daar zou gaan gebeuren,' staat er iemand op en stelt de vraag: Waarom deze daad?

Koraal: *Allen*

Wie heeft je zo geslagen, mijn vriend, en je met klappen zo toetgetakeld?

Het is toch geen zonde, te voelen zoals jij voelt nee, misdaden zijn dat niet.

Je hebt toch maar één leven, meer is je niet gegeven,

Je toont het gewoon zoals het is.

Dat heeft ze zo boos gemaakt, de ellende die jou treft, en het dom geworden leger van martelaren.

Dan volgt een verwijzing naar een historisch proces dat in 1721 plaats vond in Halberstadt, vanwege een “transpersoon”, die samenleefde met een vrouw.

Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich: Ben je dan toch een man?

Raphael: En hij antwoordde:

Yosemeh: Jij zegt het: ik ben een man. Ik ben geboren en in de wereld gekomen om als vrouw te verschijnen.

En wat de waarheid is, is alleen mijn beslissing.

Raphael: Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich: Wat is waarheid?

En na nog veel voorbeelden uit het verleden, komen we in onze tijd...
Laten wij nu een andere scene aanschouwen, in Tsjetsjenië,
en weliswaar niet in het verleden, maar in het nu: iedereen die openlijk ho-
moseksueel is, loopt gevaar gevangen te worden gezet, te worden gefolterd
en gedood.

Hier wordt het geweld echter heel openlijk, van bovenaf verordend door de
staat. Zo wordt op de staatszender medegedeeld:

Allen: Doodt je homoseksuele kinderen!

En zonder te aarzelen, anders doen wij het wel.

Daarna zegt Rafaël dat er nog niets volbracht is. Dan volgt een lange stilte,
waarna die hartverscheurende aria: 'Es ist vollbracht' gezongen wordt, maar
dan dus met de woorden: Niets is volbracht. Zo verpletterend indrukwek-
kend!

Aan dergelijke haatmisdrijven is tot op de dag van vandaag geen einde ge-
komen. Daarom: *Dietrich*: Niets is volbracht

Het overbekende slotkoor en daarna het slotkoraal met in het origineel de
woorden: Erhöre mich. Dat wordt nu bijna een schreeuw: horen jullie mij,
mensen????

Koor: *Allen*

Rust zacht, ontelbare beenderen, jullie lijden ontken ik niet meer,
rust zacht en breng ook mij tot rust.

Het graf, dat voor jullie bestemd is, en spijtig genoeg jullie ellende omvat,
moet voor ons een opdracht zijn, om steeds echt te luisteren.

Koraal: *Allen*

Ach ja, of er nu engeltjes zoiets als mijn ziel ergens heen dragen...

Als het lijf, hoe het ook moge zijn,

zou worden aanvaard, zonder smart en pijn, zonder dat er vragen bij worden
gesteld...

Het zou voor mij mooi genoeg zijn, als mijn ogen het leven zouden zien in
alle vreugde, of vrouw, divers of man.

Jullie toehoorders, horen jullie mij, horen jullie mij?

Dat zou alvast een begin zijn.

Als je de hele tekst wil ontvangen, met Nederlandse en Engelse vertaling:

Stuur mij een mailtje harmjoke@gmail.com

Je kunt het hele concert zien en beluisteren op:

<https://www.youtube.com/watch?v=KKYBckUuwP8>

Even voorstellen: de Dorothy-gemeenschap

Door Mieke van Opheusden

Het is alweer twee jaar geleden dat we begonnen: in oktober 2020 streken we met 6 mensen neer op een boerenerf in de polder tussen Amstelveen en Uithoorn. We hebben ons huis zelf helpen plaatsen, want we wonen in een tijdelijke woonunit, die hiervoor in Oss stond. Geloof het of niet: ons huis komt van Marktplaats. Na een aantal weken flink klussen, hadden we uiteindelijk een plek om te wonen, om een gemeenschap te zijn. Dit was een wens die we allemaal deelden: leven in een gemeenschap, want dat helpt om de wereld een mooiere plek te maken.

Vlnr: Matthias, Sofie, Mieke, Naomi, Herman, Anna, Iris

Eigenlijk zitten we nog steeds in een tussenfase. Waar we echt van dromen is een nog groter huis, wat we kunnen delen met mensen die nergens anders welkom zijn. Dat zal in het komende jaar hopelijk gebouwd worden, en dan kunnen we echt onze dromen gaan waarmaken. Maar terwijl we wachten op ons nieuwe huis is er alvast genoeg te doen om ons daarop alvast voor te bereiden. We zijn bezig de buurt te leren kennen en in de buurt bekend te raken. En al doende leren we ook elkaar kennen als huisgenoten en doen we

boerderij 'De Meent' waar samen met vluchtelingen werken

ervaring op hoe het is om in een gemeenschap te leven. We werken ook veel samen met de boerderij de Meent, onze burens. Dat is een duurzame, kleinschalige boerderij van de Diaconie van Amsterdam. Hier gebeurt van alles, zoals een project voor vluchtelingen die praktijkervaring willen opdoen in de Nederlandse landbouw. Hier creëren we samen een plek waar gezond en biologisch eten wordt geproduceerd voor arme en gemarginaliseerde mensen. Het is heel leuk om op de boerderij te zijn. Mensen van over heel de wereld komen hier samen om aan iets moois te werken, waarmee we hopelijk iets goeds doen.

Wat gebeurt er hier nu zoal? Soms hebben we een gemeenschapsdag, maar vaak werken we gewoon aan onze eigen dingen. We moeten naast ons werk voor de gemeenschap ook gewoon voor een eigen inkomen zorgen, dus dat vraagt tijd. Verder moet er veel aan het huis en erf geklust worden, en is er een enorme tuin om te onderhouden. Op de dinsdag draaien we ons moestuinproject, waar we met vrijwilligers uit de buurt groenten verbouwen. Die zijn voor de vluchtelingen die op de boerderij werken, en voor onszelf.

Eens in de week mogen we het over de datum eten ophalen van de Eko-plaza, en daar proberen we zoveel mogelijk van te leven. Zo gaan we voedselverspilling tegen, en kunnen we tegelijk de kosten voor het huishouden wat drukken. Het levert soms grappige uitdagingen op, als er een

uien, wortels, aardappelen en rode kool van ons moestuinproject

opeens 5 kilo bruine bananen in de keuken verschijnt, of 2 kilo rode biet. We worden steeds beter in het inmaken van groenten en het bakken van bananenbrood.

We hebben ook eens in de week een gebed waar ook mensen uit de buurt bij aan kunnen sluiten. Hiervoor hebben we het afgelopen jaar hard gewerkt aan een kapel op wielen, die nu (bijna) af is! Ook organiseren we graag activiteiten die te maken hebben met duurzaamheid, rechtvaardigheid en spiritualiteit. Dat kan variëren van een boekenleesclub tot naai-avond, waar we maar zin in hebben. Daarnaast zien we actie voeren ook als deel van ons werk. We maken ons als groep zorgen om het klimaat, het bestaan van kernwapens in de wereld en hoe er omgegaan wordt met vluchtelingen. We geloven dat geweldloos actievoeren soms noodzakelijk is om hier wat aan te doen. Verder zijn we ook dol op kampvuurtjes en vegan barbecue, en genieten we vooral in de zomer graag van de zonsondergang op ons erf.

kapel op wielen

Op dit moment is het een dynamische tijd. Afgelopen zomer kregen Anna en Herman een tweede dochtertje, Miriam. Haar grote zus Naomi gaat sinds kort naar school. Twee ‘Dorothies’ zijn dit jaar in oktober een nieuwe fase in het leven begonnen: Iris is getrouwd (in onze polder!) en Matthias is een PhD in Cambridge begonnen (tja, daar kunnen zelfs wij niet tegenop...). En daarvoor in de plaats gaan wij Irma en Gideon welkom heten, met hun kinderen Sofia en Jonathan, die vanaf januari hier zullen komen wonen. In de komende maanden gaat de grond van ons erf gesaneerd worden, en dan begint in maart hopelijk de bouw van ons nieuwe huis Spannende tijden! Maar ook erg leuk.

Vind je het interessant wat we doen en wil je meer weten? We hebben een website: www.dorothygemeenschap.nl. Je kunt je daar ook inschrijven op onze nieuwsbrief. Kom ook gerust eens langs! We vinden het altijd leuk om mensen te ontvangen en deze plek te laten zien.

ORA ET LABORA

Door Gerard van den Dool

Opgroeiend in Zoetermeer, trof ik dit motto aan op een gevel van een herenhuis in de Stationsstraat. Weldra snapte ik dat de woorden betekenen **BIDT EN WERKT**, maar de kwintessens begreep ik pas veel later.

Telkens als ik m'n huis verlaat – bijvoorbeeld om een boodschapje te doen – bid ik de **HEERE** of Hij me behoeden wil voor brand en/of inbraak(poging). Evenwel: ik heb extra-goede sloten op voor- en achterdeur laten aanbrengen en een brandblusapparaat aangeschaft. **BIDT EN WERKT**.

Een toelichting op het gebruik van **HEERE** als acroniem.

Wanneer de chazan (voorlezer, voorzanger in de synagoge) in de tekst op de boekrol de letters **JHWH** (de Godsnaam, zo heilig, dat hij niet mag worden uitgesproken) tegenkomt, zegt hij **ADONAI** (dat zoveel wil zeggen: heer, gebieder). De originele opstellers van de Statenvertaling (anno 1635) hebben **HEERE** voorgesteld als vernederlandsing van **ADONAI**. Het gebruik van **HEERE** voor **JHWH** is dus absoluut niet ouderwets, maar ‘gewoon’ een acroniem voor de heilige Godsnaam.

BIDT EN WERKT. Het is inmiddels vier uur in de ochtend. Ik heb bij het naar-bed-gaan verzuimd om tanden te poetsen. Biddend om een goede afloop bij de tandarts, onderbreek ik m'n gebedje en spoed ik me naar de badcel om toch nog even tanden te poetsen. Want: **ORA ET LABORA**.

Ook als ik bij avond een fietstochtje in het vooruitzicht heb, bid ik om een beschermengel maar zorg ik tevens voor goed voor- en achterlicht.

ORA ET LABORA.

Klimaatrechtvaardigheid?

Een actie van OxfamNovib: <https://www.oxfamnovib.nl/klimaatbrief>

Elizabeth Wathuti, Klimaatactiviste, oprichtster van the Green Generation Initiative .

Onze planeet krijgt steeds meer klimaatrampen te verduren. Vaak gebeuren deze rampen in de meest kwetsbare landen die het minst hebben bijgedragen aan klimaatverandering. Bijvoorbeeld in Oost-Afrika, waar extreme droogte nu leidt tot hongersnood. De Keniaanse klimaatactivist Elizabeth Wathuti staat op tegen dit onrecht. Op de aankomende klimaattop spreekt zij wereldleiders aan op hun verantwoordelijkheid en roept zij op tot klimaatrechtvaardigheid.

Laat rijke landen die de klimaatcrisis veroorzaakt hebben, de rekening op zich nemen. Dat is klimaatrechtvaardigheid. Europa en de Verenigde Staten zijn verantwoordelijk voor het grootste gedeelte van de CO₂-uitstoot tot nu toe. Afrika's aandeel is minder dan 3%. Maar het continent incasseert wél de meeste klappen en beschikt niet over de middelen om zich te weren tegen klimaatschade. Dat is niet eerlijk.

Klimaatactivist Elizabeth ziet ook in eigen land de wrede gevolgen van klimaatverandering. Daarom reist zij af naar de klimaatop. Lees haar oproep in een open brief, die pijnlijk duidelijk maakt waarom klimaatrechtvaardigheid de enige optie is. Door de petitie te ondertekenen zet je haar oproep extra kracht bij. De klimaatcrisis is voor veel landen al dagelijkse realiteit. Er is nú actie nodig van wereldleiders. Want iedereen verdient een leefbaar klimaat. Waar je ook woont.

Aan vrede moet je bouwen

Bron: Stop de Wapenhandel

De vreselijke beelden van moord en verwoesting in Oekraïne drukken ons met de neus op de feiten: vrede is kwetsbaar. Wie oorlog wil voorkomen en de vrede wil handhaven, moet de oorzaken van oorlog begrijpen en aanpakken. En vrede moet actief en ook voortdurend onderhouden worden. Wie vrede

wil, moet daaraan werken met vreedzame middelen. Hoe kunnen wij daar als inwoners van een westers land aan bijdragen? Vredesorganisaties Kerk en Vrede, Stop Wapenhandel en de Werkgroep Inclusieve Veiligheid zien dat meer bewapenen en oorlogsvoorbereiding een grote bedreiging vormen voor de vrede in de wereld. De eenzijdige fixatie op wapens en militaire middelen als reactie op conflicten brengt niet meer veiligheid. Wij geloven ook niet in de simpele verdeling in 'goeden' en 'slechten' die momenteel in het politieke debat gehanteerd wordt. Die toont blindheid voor de fouten die we zelf maken op het gebied van oorlog en vrede. Dat anderen veel kwaad aanrichten, pleit ons niet automatisch vrij.

Zo'n eenzijdige en kortzichtige benadering van conflicten leidt niet tot een einde aan het geweld. We kijken naar het veiligheidsbeleid van Nederland, de EU en de NAVO. Wij hopen daarmee bij te dragen aan een meningsvorming én een politieke besluitvorming die verder kijkt dan primaire reacties van wraak, straf, vergelding en het eigen gelijk. We vragen aandacht voor wat werkelijk bijdraagt aan een duurzame vrede. We kijken ook naar energie en klimaat, want die hebben alles te maken met veiligheid. Enkel als iedereen veilig is en niet bedreigd wordt, zijn ook wij veilig en hoeven we ons niet bedreigd te voelen.

Kijken met een eerlijke blik

Als je de reacties op de oorlog in Oekraïne hoort, zou je denken dat we nooit eerder oorlog hebben meegeemaakt. Alsof niet elke oorlog vreselijk is. Dat erkennen we met moeite – na 70 jaar! – als het gaat om onze eigen koloniale oorlog in Indonesië. En met nog meer moeite als het gaat over recent gevoerde oorlogen. De westerse oorlogen in Irak en Afghanistan hebben tot meer dan een miljoen doden geleid, waaronder vele burgers, en eindeloos veel gewonde en getraumatiseerde mensen. Tot miljoenen vluchtelingen en een kapotte infrastructuur. Deze oorlogen hebben de Taliban niet verdreven en zelfs geleid tot het ontstaan van nog extremere IS-groepen wereldwijd. Ze hebben bovendien de internationale rechtsorde ondermijnd. Internationaal is er vijandschap gecreëerd, met gevolgen die nog generaties lang zullen doorwerken. Een eerlijke blik op het verleden leert ons dat we de wereld niet simpel in ‘goeden’ en ‘slechten’ kunnen verdelen. In elke oorlog tieren propaganda en leugens welig. De Belgische historica Anne Morelli formuleerde tien principes van oorlogspropaganda, die we steeds opnieuw tegenkomen, aan beide kanten van de strijd.:

Oorlogspropaganda:

1 Wij willen de oorlog niet

2 Alleen de vijand is verantwoordelijk voor deze oorlog

3 De leider van de vijand is duivel in persoon

4 Wij verdedigen een nobele zaak

5 De vijand begaat bewust wreedheden, wij niet. als wij iets vreselijks doen is dat per ongeluk

6 De vijand gebruikt verboden wapens, wij niet

7 Wij lijden weinig verliezen, de vijand lijdt enorme verliezen

8 Intellectuelen en artiesten staan achter onze zaak

9 Onze zaak is heilig. god is met ons

10 Zij die onze zaak in twijfel trekken, zijn verraders

Wie het nieuws gevolgd heeft, kan uitspraken van Poetin, Biden en Zelensky zó invullen. Het is niet zozeer de ‘waarheid’ die als eerste sneuvelt in een oorlog, maar vooral het vermogen tot zelfreflectie en kritiek. Het is belangrijk dit soort processen te doorzien. Als de ‘andere partij’ onrecht bedrijft, betekent dat niet automatisch dat ‘wij’ dat niet doen. Beide partijen hebben er belang bij het kwaad van de ander wél te zien en de ogen te sluiten voor onrecht van eigen zijde. Alleen door dat van elkaar te erkennen, kunnen we samen werken aan duurzame oplossingen voor oorlogen en conflicten.

De klimaatcrisis bedreigt onze veiligheid

Door het geweld in Oekraïne wordt eens te meer duidelijk hoezeer oorlog en fossiele brandstof met elkaar verbonden zijn. Dat geldt niet alleen voor Russische olie en gas waarmee Poetins oorlog

wordt gefinancierd. Dat geldt ook voor de olie uit de Golfregio waar westerse economieën op draaien en westerse legers op varen, vliegen en rijden. De leus “Geen geld voor Poetins oorlog, stop Russisch gas!” is vergelijkbaar met “Geen bloed voor olie” waarmee in 2003 tegen de westerse inval in Irak werd gedemonstreerd. Stoppen met de import van Russisch fossiele brandstof stopt de financiering van de oorlog in Oekraïne. Maar is alleen zinvol als vervolgens wordt ingezet op energiebesparing en verduurzaming. Waarom stappen we over op olie en gas van autoritaire regimes uit de Golfregio, en op het zeer vervuilende schaliegas (LNG) uit de Verenigde Staten en Canada? Daarmee wordt de oplossing van het klimaatprobleem nog langer vooruitgeschoven. Om fossiele brandstof wordt oorlog gevoerd, er worden oorlogen mee gefinancierd, en zonder fossiele brandstof kan geen oorlog gevoerd worden.

Bestellen van de folder (per tien of veelvoud daarvan) kan per mail of telefonisch bij Kerk en Vrede: secretariaat@kerkenvrede.nl / 030 231 66 66. Een vrijwillige bijdrage in de kosten wordt op prijs gesteld.

Geroepen worden tot het geloof van Jezus

door Tina Coffin in de Carillon, uit het Tijdschrift voor de Quakers in Arkansas, juli/augustus 2022

Een paar weken geleden was ik 'Geworteld in het christendom, open voor het Innerlijk Licht' aan het lezen. Dit is een boek over spirituele diversiteit onder Quakers door de Britse Vrienden, Dorothy Ashwood en Alex Wildwood.

Een passage van Ashworth trof me alsof het speciaal voor mij was geschreven. Hij citeert een fragment van Paulus waar de apostel schrijft over geleid worden door een 'levend geloof'. Volgens Paulus is een levend geloof een geloof in Jezus.

Ashwood, een bijbelgeleerde, gelooft echter dat dit zeer waarschijnlijk een ver-

keerde vertaling is. In plaats van 'geloof in Jezus' zijn we geroepen om 'het geloof van Jezus' te hebben. Dit is een grote opluchting voor mij, want als dat is wat Paulus bedoelde te zeggen, en daar is een sterke wetenschappelijke ondersteuning voor, dan gaat geloof niet over het hebben van ideeën over Jezus, over zijn rol in de verlossing, maar over het hebben van hetzelfde soort geloof dat Jezus had. Wat voor soort geloof had Jezus toen? Wat ik uit de evangeliën afleid, is dat zijn geloof er een was van totaal vertrouwen in degene die hij 'vader' noemde, een intimiteit met een levende Geest die hem riep om te handelen en niet bang te zijn. Dat niet-bang zijn werkte niet altijd natuurlijk; uit het verhaal van Jezus op de avond voor zijn kruisiging weten we dat hij doodsbang was voor wat hem te wachten stond. Dus, zijn we geroepen om in dat soort geloof te leven? Ik geloof van wel, of misschien moet ik zeggen, ik geloof dat ik dat ben geroepen tot een soortge-lijkelijk vertrouwend en door geloof geïnspireerd leven zoals Jezus dat heeft geleid. Als ik deze zin lees kan ik het niet helpen dat ik denk: "Wie ik? Wat denk ik wel?"

Voor mij was het leven van Jezus erg vertrouwd. Ik ben opgegroeid in een groot gezin waar de Bijbel werd gelezen aan het einde van elke gezamenlijke maaltijd. 18 jaar lang hoorde ik de verhalen van het Oude Testament,

Arkansas ligt in het midden van de VS

de evangeliën en de dingen die Paulus zijn volgelingen wilde laten weten. Ze werden gelezen maar nooit becommentarieerd, wat die woorden des te krachtiger voor mij maakten. Als jongvolwassene kon ik redelijk goed alle uitspraken van Jezus uit mijn hoofd opzeggen. Ze waren als het ware een deel van mijn spirituele DNA geworden.

Maar toen ik halverwege de twintig was, ging ik door een geloofscrisis. Ik verloor gewoon het geloof waarin ik was grootgebracht, een geloof waar ik intens van had gehouden en dat me ongelooflijke mystieke ervaringen had gegeven. Maar terwijl mijn geloof in Jezus als ‘een-redder-die-voor-mijn-zonden-stierf’, en hoewel ik decennialang niet eens over Jezus wilde lezen, was het onmogelijk om niet te doen wat hij ons had aangemoedigd om te doen. Heeft iemand honger? Je voedt hem. Zit iemand in de gevangenis? Jij gaat haar bezoeken.

Ik treurde om dat verloren geloof en de kerkgemeenschap waar ik deel van uitmaakte. Toen ging ik naar een Quaker-bijeenkomst, of beter gezegd, John, mijn man en de kinderen gingen graag naar de Quaker-bijeenkomst en ik wilde niet dat ze zonder mij gingen. Ik was toen halverwege de dertig. Ik was vastbesloten me niet te laten binden aan een geloof waar ik van zou gaan houden en het dan weer zou moeten opgeven. Eén zo'n scheiding in mijn leven was genoeg voor mij!

Nou, het heeft jaren geduurd, maar ik realiseerde me eindelijk dat God, de Geest die ik in mijn vroege jaren zo goed had gekend, niets gaf om dogma's, of om geloven in wat dan ook. Die Geest was nog steeds zorgzaam en bemoedigde me en ik vond die Geest in de Quaker-bijeenkomst. Een heel belangrijk deel van mijn leven was aan mij teruggegeven. Het had lang geduurd, maar ik was klaar om me in te zetten voor het Religieus Genootschap van Vrienden.

Ik ging naar mijn eerste Jaarvergadering, zeven jaar nadat ik voor het eerst

het Quaker meeting huis in Nashville binnenliep. Het was een overvloed aan nieuwe ervaringen, sommige verwarrend, vele wonderbaarlijk positief. Ik herinner me duidelijk dat Bob Barrus van de Celo Quaker maandvergadering sprak over het belang van gehoorzaamheid aan de Geest.

*Little Rock Meeting. met in het midden Tina Coffin,
links van haar, John haar man*

Gehoorzaam ?? Het was een woord dat ik nog niet eerder had gehoord in een wijdingssamenkomst. Ik weet dat ik open moest staan voor de Geest, maar deze Vriend had het over gehoorzaamheid. Ik was er niet van overtuigd. Ik zou liever een sterke onafhankelijke Quaker-vrouw zijn, niet een meegaande volgeling. Maar soms weet het onbewuste wat het bewuste nog niet kan accepteren.

Van één ding was ik zeker: ik was diep dankbaar voor wat de Quakers mij hadden gegeven, en mijn diepste wens was om voor dat Religieus Genootschap te zorgen. Zonder het te identificeren als een door de Geest geleide oproep, wist ik dat ik deze oproep wilde en moest gehoorzamen.

In 1988, toen ik in Little Rock woonde, werd ik tijdens de jaarvergadering benoemd tot vertegenwoordiger van het Friends World Committee for Consultation (FWCC). Hier ontmoette ik mensen die me aanmoedigden om mijn geloof te verdiepen, om

niet bang te zijn voor de oude religieuze tekst die mijn jonge ziel had gevoed. Ik besloot de Bijbel te lezen zoals ik de pamfletten van Pendle Hill las: teksten die belangrijk waren, vaak koesterend, soms inspirerend, zelfs kostbaar, maar niet de onfeilbare waarheid.

Op een dag, op een conferentie in Quaker Hill in Indiana, ontkende een jonge vrouw van een meer evangelische Quaker groep dat mijn ervaring van God even waardevol zou zijn als die van haar. Eerlijk gezegd barstte ik in tranen uit. Hoe konden we allebei Quakers zijn en zij de geldigheid van mijn geloof ontkennen, een geloof dat zo belangrijk voor mij was geworden?

Ik had oog in oog gestaan met een diepe kloof in het Genootschap van Vrienden. Meer dan ooit wilde ik op een kleine manier bijdragen aan de overbruggen van deze kloof. FWCC was de juiste plek voor mij. Als regionale schrijver van FWCC heb ik geprobeerd een conferentie van deze regio te organiseren met Vrienden van SCYM (South Central Yearly Meeting) en van Midden Amerika Yearly Meeting, een evangelische groep. Ik was me niet helemaal bewust van de moeilijke relaties die er destijds bestonden tussen evangelische en liberale Vrienden, en slaagde er niet in een conferentie te organiseren. Toen moedigden andere Vrienden in FWCC en een aantal zeer geweldige Vrienden in SCYM me aan om vrouwen van de evangelische, liberale en pastorale bijeenkomsten in ons deel van het land samen te brengen. Ik heb er nooit aan getwijfeld dat dit een roeping was, die ik moest

gehoorzamen. Ik heb wel om een 'samenkomst ter verheldering' gevraagd. In deze bijeenkomst heb ik mijn roeping getest.

Negen van ons kwamen voor het eerst samen om een conferentie te plannen, drie vrouwen uit SCYM, drie uit Great Plains, een Jaar Vergadering van de FUM (Friends United Meeting) en drie van de Midden Amerika Jaar Vergadering. Toen wist ik, dat dit een moment van historische betekenis was. We waren pioniers. Van 1999 tot en met 2011 hebben we om het jaar een Quaker Vrouwen Conferentie over Geloof en Spiritualiteit gehouden. Ik denk dat deze geweldig waren. Ze creëerden diepe vriendschappen over onze scheidslijnen heen. Het was niet altijd gemakkelijk, vooral in het begin; er waren misverstanden, enkele kleine conflicten, maar ook nieuwe inzichten. En hoewel we de afgelopen vijf jaar geen conferenties hebben gehad, is de geest van vriendschap, het delen van ons leven en onze samenwerking zeer levend in Oklahoma (ten Westen van Arkansas) waar we alle drie de takken van de Quakers hebben.

Begin 2001 kwam er weer een innerlijke roeping. Van 1998 tot 2001 woonde John en ik in Nederland. Eén van de leden van de bijeenkomst die we bijwoonden was redacteur van het maandblad van de Nederlandse Jaarvergadering, genaamd De Vriendenkring. Wat zou het leuk zijn, dacht ik, om iets soortgelijks in Arkansas te hebben. De Nederlandse Jaarvergadering heeft ongeveer 80 leden, net iets meer dan wij in Arkansas. Ik heb altijd van woorden gehouden, heb Friends Journal gelezen sinds het midden van de jaren zeventig en heb elk nummer bewaard, evenals alle pamfletten van de Wijdere Quaker Gemeenschap, Pendle Hill en Friends General Conference. Het zou mooi zijn om een tijdschrift uit te geven met herdrukken van de beste Quaker-geschriften en om de gemeenschap op te bouwen door interviews te doen en te publiceren. Ook heel goed om persoonlijke artikelen van Vrienden in Arkansas te publiceren.

Ik nam het idee mee naar de Kwartaal Vergadering (in de VS hebben ze Maand, Kwartaal en Jaarvergaderingen) van Arkansas-Oklahoma en de Vrienden vonden dit een goed idee. Ik vroeg mijn maandvergadering of ze bereid waren om het idee te ondersteunen. En ze zeiden ja. Het enige wat ik niet deed was de Geest vragen of ik echt geroepen was om dit werk te doen. Ik wilde het zo graag doen dat ik bang was dat het antwoord 'nee' zou zijn, als ik de tijd zou nemen, stille tijd, om ermee te zitten en te wachten.

Ik was bijna klaar met het eerste nummer toen ik wist dat ik niet verder kon. Ik was al te lang Quaker om beter te weten. Die zondag was ik een van de weinige mensen die de stille samenkomst bijwoonde. Ik was naar het meetinghuis gekomen voor het geval er toch iemand zou komen. Er was één deelnemer met zijn 12-jarige zoon David en we besloten dat we zolang in stilte bij elkaar zouden blijven als David zich op zijn gemak zou voelen.

David verraste me. Ik had 15, misschien 20 minuten verwacht, maar David was diep in stilte en ik besloot mezelf over te geven en me bij hem aan te sluiten. Het was tijdens die bijeenkomst dat ik eindelijk mijn bezorgdheid over het tijdschrift aan de oppervlakte bracht, mijn diepe wens dat het een door de geest geleid project zou zijn, en hoe ongemakkelijk het voelde dat ik er al op vooruit was gelopen. Het is moeilijk te beschrijven wat er is gebeurd, Vrienden.

Misschien voel ik een aarzeling om te beschrijven wat er is gebeurd, maar aan het eind van het uur wist ik dat ik door kon gaan. Ik besloot het tijdschrift "The Carillon" (het klokkenspel de beiaard) te noemen.

Meeting House Little Rock

Zoals je misschien weet, is een carillon een reeks (kerk)klokken van verschillende groottes die, wanneer ze worden bespeeld door een beiaardier verschillende tonen voortbrengen. Wanneer ze worden bespeeld, creëren ze een prachtige symfonie van verschillende geluiden. De meeste Vrienden in Arkansas zijn vrij liberaal, maar ik wist dat sommigen van hen meer Christelijk waren en een meer orthodox geloof hadden. Ik wilde dat die verschillende Quaker-stemmen terug te vinden waren in het tijdschrift. Het samenstellen van The Carillon is voor mij een geweldige leerschool van geduld en vertrouwen geweest; vertrouwen in de Geest. Je bent erg afhankelijk van auteurs en je staat onder tijdsdruk of je op tijd antwoord krijgt. Geduld. En als ik me ooit zorgen maakte dat ik niet genoeg goed materiaal had, leerde ik al snel dat als ik er tijd voor maakte en zorgvuldig plande, alles op zijn plaats zou vallen. Heb ik het gevoel dat er enige medewerking is vanuit de Geest? Ja, dat heb ik, maar ik ga geen theologie creëren op basis van dit gevoel.

Een van de eerste lessen die ik leerde nadat ik 45 jaar geleden naar de meeting ging, is "de Geest brengt samen". Door het maken van The Carillon heb ik dat keer op keer ervaren. Nu, na een lang leven, geloof ik dat ik mag zeggen dat ik, geprobeerd heb (dat is niet altijd gelukt) gehoorzaam te zijn aan de roep om het geloof van Jezus te hebben.

Tina Coffin is lid van Little Rock Friends Meeting en redacteur van The Carillon.

Er is geen weg naar vrede, vrede is de weg (Gandhi)

PV&DV is een samenwerkingsverband van vrouwen- en vredesorganisaties, waaronder organisaties van migranten- en vluchtelingenvrouwen.

We zijn een vereniging die werkt op basis van gelijkwaardigheid en wederzijds vertrouwen.

We zijn ervan overtuigd dat duurzame vrede alleen zonder geweld kan worden bereikt. Onze vereniging heeft organisaties als lid en individuele leden. Plaatselijke groepen maken ook deel uit van PV&DV.

Het Platform wil een centrum zijn voor uitwisseling van kennis en ervaring, een coördinatiepunt voor belangenbehartiging en lobby.

Een ontmoetingsplek om te verbinden en elkaar te versterken.

*Oproep Hoort zegt het voort **Pray the Devil back to Hell'***

Op zondag 27 november 2022 bij Kwetu, Westeinde 57-63 in den Haag van 11.00 – 16.00 uur (deuren gaan open om 10.30, koffie voor aanvang programma).

De dag zal in het teken staan van ontmoeting en verbinding rond het thema - vrouwen VREDE en veiligheid-. Wat is nodig om elkaar te kunnen blijven inspireren en bemoedigen in onzekere tijden? Inspiratie uit het verleden is ook de motivatie voor de toekomst, of andersom motivatie uit het verleden is ook inspiratie voor de toekomst. Het PV&DV bouwt voort op een lange geschiedenis!!

Aan een interactief programma wordt nog hard gewerkt: de film "Pray the Devil back to Hell" zal uitgangspunt zijn voor onderling gesprek, de lunch wordt verzorgd door nieuwe lid-organisaties in den Haag. Met zang en klank zal de dag afgesloten worden. Binnenkort zullen de details bekend zijn en zal de uitnodiging verstuurd worden.

Een vrijwillige bijdrage zal altijd welkom zijn.

De voertalen zijn Nederlands en Engels. De organisatie is in handen van Hanneke de Jonge en Adeline Tibakweitira. (Hanneke en Adeline zijn aspirantbestuursleden)

Welkom zijn leden en (oud)leden (individuele leden en lidorganisaties) van het PV&DV, begunstigen van het KVO-fonds, lezers van de Vredesflits, verwante vrouwenorganisaties, introducees.

Tot ziens op de 27ste november !! Anna Zanen-van Eeghen (voorzitter /secretaris)

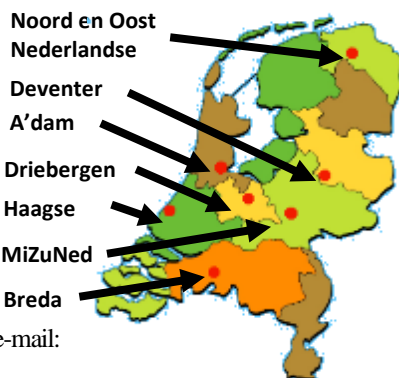
Vrienden in het hele land

Je bent van harte welkom bij de wijdingssamenkomst bij jou in de buurt.

Van leden wordt verwacht dat ze financieel bijdragen aan (zie bankrekeningen hieronder):

1. De landelijke (jaarvergadering) Quakers
2. De lokale/regiogroep (maandvergadering)
3. Abonnement op de Vriendenkring
4. Quakerhulpfonds voor giften voor Quakerprojecten (al of niet vermelden welke) projecten

Lokale/regio Quaker bijeenkomsten:

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers). Website: quakers.nu (Peter Spreij) e-mail: secretariaat@dequakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: (Frits Nieuwerth van den Akker) Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris: Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers, m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers.

Driebergen groep: Quakers t.a.v. W. Douma, Villa Xaverius, Rijsenburgselaan 11, 3972 EG Driebergen- Rijsenburg, contact: Quakers@marielke.nl.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Eoin Dubsky, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu, Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621, Bankrek.: NL54 TRIO 0320 1956 78. t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.: NL07 TRIO 0320 1956 51 t.n.v. Quakers NON MV.

Quaker Hulpfonds: Schrijver: Corien van Dorp. Bankrek: NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers. Email: Hulpfonds@quakers.nu.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Nederland en €75,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: vriendenkringredactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingsamenkomsten in Nederland en België

Gebruik email of telefoon om te zien of we fysiek of online bijeenkomen.

‘Quakers en ik’ do 27 okt. online 20.00-21.15

Opgeven bij marlietjallingii@home.nl

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail: boekrijk@hotmail.com
Bennekom	MiZuNe 2e en 4e zondag vd maand, 10.30 neem contact op met Els Ramaker	Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom, e-mail: els@ramaker.me . De 2e zondag: een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingsamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00 https://quakers-belux.org	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap: 1x per maand 18:15 Graag vooraf aanmelden	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom.. email: haagsevrienden@quakers.nu . Info: tel. 070-3600621 online zie de link op de website quakers.nu
Driebergen	Iedere 1 ^e zondag v.d. maand 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	Iedere 3 ^e zondag v.d. maand 10.30 Gespreksavond: informatie bij Frieda.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2 ^e woensdag 20.00-en 4e zondag 11.00. Haspelstraat 37.	In het zaaltje boven vzw Trafiek, aan Pierkespark (Brugse Poort) (vooraf graag contact opnemen Quakercirkels@gmail.com)
Groningen	2 ^e en 4 ^e zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen,	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl ; tel. 050-5712624
Zwolle	07 september (1e wo van de maand) 17.30-19.00, huiskamerbijeenkomst.	Hap-Stil-Snap 06-23869715, aanmelden bij marlietjallingii@home.nl , In juli geen bijeenkomst.

Iedere Zondag Online Wijdingsamenkomsten 10.30 iedereen (in de hele wereld) welkom, gesproken taal vooral Nederlands Gastheer: Charles Tauber. Meeting ID: 309 877 1347; Passcode: Tauber; tel.: +31 20 794 7345.

<https://us02web.zoom.us/j/3098771347?pwd=eEdtNHR5Q2pDSFpSb0dLbzJwNjhUUT09>

**WAR IS NOT THE ANSWER
CEASEFIRE AND NEGOTIATE**

WORLDBEYONDDWAR.org
a global movement to end all wars

